

“นักพัฒนาปฏิทินการกินยา และระบบส่งยาถึงหน้าบ้าน”

อานนท์ ยิ่งยุบล*
อัญญารัตน์ มีเพียร**

เมื่อครั้งอดีต ... อสม. อัญญารัตน์ ก็เหมือนวัยรุ่นส่วนใหญ่ในสังคมไทย ที่ต้องจากบ้านมาไกลเพื่อออกตามล่าหาความฝันในเมืองหลวงอย่าง กรุงเทพมหานคร แต่ขึ้นชื่อว่า “ชีวิต” ไม่เคยมีอะไรที่แน่นอน ในช่วงที่ชีวิตในเมืองกรุงกำลังดำเนินไปได้สวย แต่แล้วเสียงโทรศัพท์ที่มาร่วมกับข่าวร้ายก็ดังขึ้น ปลายสายพูดด้วยน้ำเสียงแผ่วเบา พร้อมแจ้งข่าวร้ายว่า “คุณพ่อของ อสม.อัญญารัตน์ ได้เสียชีวิตลงแบบกะทันหันแล้ว ...”

ความสูญเสีย นำมาซึ่งการเริ่มต้น ... จากเหตุการณ์สูญเสียในครั้งนั้น ทำให้ อสม. อัญญารัตน์ ตัดสินใจลาออกจากงานปัจจุบันที่กรุงเทพฯ ทันที และได้ย้ายกลับมาใช้ชีวิตอยู่ที่บ้านเกิด เพื่อดูแลคุณแม่ที่อยู่เพียงลำพังนับตั้งแต่คุณพ่อจากไป หลังจากที่ตัดสินใจย้ายกลับมาใช้ชีวิตที่บ้านเกิดได้ไม่นาน อสม. อัญญารัตน์ ก็ได้ล้มป่วยลงด้วย “โรคไข้เลือดออก” และในการป่วยในครั้งดังกล่าว ทำให้ อสม.อัญญารัตน์ ได้รู้ซึ่งถึงความน่ากลัว และความทรมาณของการป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก รวมถึงการมีโอกาสดับสัณชีพัสอย่างใกล้ชิดกับการทำงานของ **อสม.** ในพื้นที่ที่เข้ามาดูแล งามไฉ่ ติดตาม สอบถามอาการอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่วันแรกจนถึงวันที่หายป่วย และด้วยเหตุการณ์ในครั้งนั้นเอง ได้สร้างความประทับใจอย่างมากให้ อสม. อัญญารัตน์ จึงทำให้ตัดสินใจได้ทันทีว่า จะเข้ามาเป็น อสม. เพื่อที่จะได้ทำงานเพื่อส่วนรวม และดูแลสุขภาพคนในชุมชนให้มีสุขภาพ พลานามัยที่ดี และไร้ซึ่งโรคติดต่อในชุมชนต่อไป

รู้จักชุมชนบ้านทะเล ... อสม.อัญญารัตน์ อาศัยอยู่ที่บ้านทะเล ซึ่งตั้งอยู่ที่ หมู่ 3 ตำบลหน้าเมือง เป็นหมู่บ้านที่มีอายุยาวนานกว่า 100 ปี ประชากรบ้านทะเลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจท่องเที่ยว และธุรกิจส่วนตัวทางเกษตรกรรม บ้านทะเลมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าออกตลอดทั้งปี มีหน่วยงานที่ให้บริการด้านสาธารณสุขจำนวน 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหน้าเมือง ซึ่งจากการวิเคราะห์ปัญหาด้านสาธารณสุขของตำบลหน้าเมืองผ่านการทำประชาคม แสดงให้เห็นว่า ปัญหาหลักด้านสาธารณสุขของตำบลหน้าเมือง ที่ประชาชนในพื้นที่ให้ความสำคัญ ได้แก่ 1. โรคโควิด 19 2. โรคไข้เลือดออก และ 3. โรคพิษสุนัขบ้า

วิกฤต หรือ โอกาส อยู่ที่มุมมอง ... ประเด็นที่ชาวบ้านในพื้นที่ลงความเห็นว่า ต้องมีการแก้ไขอย่างเร่งด่วนคือ ปัญหาโรคโควิด-19 ที่กำลังแพร่ระบาดอย่างหนัก และต่อเนื่อง ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อคนในพื้นที่ จำนวนผู้ป่วยที่เพิ่มสูงขึ้นแบบก้าวกระโดด เริ่มมีผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อโควิด19 เศรษฐกิจที่แทบจะปิดตายจนทำให้ผู้ประกอบการหลายเจ้า

*นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ

**อสม. ดีเด่นระดับชาติ สาขาการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ ประจำปี 2566

ต่างพากันเลิกจ้างพนักงานและปิดกิจการไปตามๆกัน จึงทำให้ อสม.อัญญารัตน์ ได้ใช้บทบาทของการเป็น อสม. ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 กับภาคีเครือข่ายในรูปแบบของ **Save Samui Model** ที่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานใน 6 ด้านสำคัญ ประกอบด้วย การเฝ้าระวังการคัดกรอง, การสอบสวนและควบคุมโรค, การรักษาโรค, วัคซีน, การท่องเที่ยวปลอดภัย และการสื่อสารความเสี่ยง

การคัดกรองถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคที่เกาะสมุย นั้น จะมีช่องทางการเข้า-ออก ประกอบด้วยท่าเรือ 5 แห่ง และท่าอากาศยาน 1 แห่ง ซึ่งการดำเนินงาน **Save Samui Model** จะจัดให้มีทีมคัดกรองด่านหน้าในทุกช่องทางเข้า-ออก โดยจะทำการคัดกรองทุกวัน และในทุกเที่ยวของการเดินทาง ทั้งท่าอากาศยาน และท่าเรือ **โดยการวัดอุณหภูมิร่างกาย แสดงผลตรวจ ATK และทำแบบประเมินความเสี่ยงการติดเชื้อผ่านแอปพลิเคชัน Samui Health Pass** โดยการทำแบบประเมินความเสี่ยงผ่านแอปพลิเคชัน Samui Health Pass จะเป็นการยืนยันตัวตน และจำนวนผู้ที่เดินทางมายังเกาะสมุย รวมถึงประเมินความเสี่ยงโดยระบบอัตโนมัติว่า ผู้ที่ทำแบบประเมินมีความเสี่ยงในการติดเชื้ออยู่ในระดับใด ซึ่งข้อมูลทั้งหมดจะถูกส่งไปยังเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ เพื่อทำการเฝ้าระวัง และวางแผนในการติดตามต่อไป

โดยทีมคัดกรองด่านหน้าจะประกอบด้วย ภาคีเครือข่ายบนพื้นที่เกาะสมุยทั้งหมด อาทิเช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข, อสม., เทศบาลนครเกาะสมุย, สภ.เกาะสมุย, ตำรวจท่องเที่ยว, กรมเจ้าท่า เป็นต้น อีกทั้งยังมีการประชาสัมพันธ์มาตรการเข้าออก ให้แก่ผู้ที่เดินทางมายังเกาะสมุยทุกคน ทราบและปฏิบัติตามโดยพร้อมเพรียงกันอีกด้วย อีกทั้งยังมีการจัดตั้งคณะทำงานสร้างเกราะป้องกันในชุมชน เพื่อให้ครอบคลุมในทุกมิติของการดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคในพื้นที่

“ปฏิทินการกินยา และระบบส่งยาถึงหน้าบ้าน”

ผู้ป่วยที่ป่วยด้วยโรคโควิด19 ที่มักพบปัญหามากที่สุดทั้งในเรื่องของอาการและการกินยาก็คือ ผู้สูงอายุ อสม.อัญญารัตน์ จึงได้นำนวัตกรรม**ปฏิทินการกินยา** เข้ามาประยุกต์ใช้กับผู้ป่วยที่มีปัญหาหรือสับสนในเรื่องของการกินยา ตามวันและเวลาที่แพทย์สั่ง โดยปฏิทินการกินยาจะแยกเป็นรายวัน และแบ่งเป็นช่วงเวลาเช้า-เย็น ชัดเจนซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขคอยกำกับติดตามการกินยาทุกวันผ่านช่องทางโทรศัพท์หรือ Line ส่วนตัวอีกด้วย ซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหาในเรื่องของการลืมกินยา ทั้งในผู้ป่วยโรคโควิด-19 และผู้ป่วยกลุ่มโรคเรื้อรังในพื้นที่อีกด้วยในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในพื้นที่ตำบลหน้าเมือง มีจำนวนผู้ป่วยมากเสียจนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง และด้วยเหตุผลนี้ทำให้ อสม. อัญญารัตน์ และทีมงานได้นำนวัตกรรม

“ระบบส่งยา Monkey Delivery” เข้ามาในพื้นที่ เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับยาตามที่แพทย์สั่งถึงหน้าบ้านและลดการสัมผัสในช่วงโรคระบาด ระหว่างผู้ป่วย ญาติ และบุคลากรทางการแพทย์ รวมทั้งยังลดความแออัดของผู้ป่วย ณ สถานบริการ ซึ่งระบบส่งยานี้ไม่เพียงแต่นำมาใช้กับผู้ป่วยโควิด-19 เท่านั้นแต่นำมาใช้กับผู้ป่วยโรคทั่วไป ที่ไม่มีอาการรุนแรงในพื้นที่อีกด้วย

“ผลลัพธ์ของการทำงานหนัก ... ย่อมหอมหวานเสมอ”

จากการดำเนินงานในพื้นที่เกี่ยวกับโรคโควิด-19 ของ อสม.อัญญารัตน์ ร่วมกับภาคีเครือข่ายในรูปแบบของ **Save Samul Model** รวมถึงนวัตกรรม **“ปฏิทินการกินยา”** และ **“ระบบส่งยา Monkey Delivery”** ส่งผลทำให้มีจำนวนผู้ป่วยโรคโควิด-19 ในพื้นที่ลดลงชัดเจนและนอกจากการดำเนินงานในเรื่องของโรคโควิด-19 แล้ว ยังรวมถึงการดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคในเรื่องของโรคพิษสุนัขบ้าในชุมชน ภายใต้ **“โครงการสัตว์ปลอดโรคคนปลอดภัยจากโรคพิษสุนัขบ้า”** โดยพี่น้อง อสม. และภาคีเครือข่าย ร่วมกับมูลนิธิ **Soi Dog foundation, Rob Dogs, Pariah dog kohsamui, Elfesword Thailand** ดำเนินการเชิงรุกในพื้นที่ เริ่มตั้งแต่การทำทะเบียนข้อมูลสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทุกตัวในพื้นที่ให้บริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้แก่สัตว์เลี้ยงที่ไม่มีเจ้าของ จัดหาที่ดินจำนวน 6 ไร่ เพื่อสร้างศูนย์พักพิงสุนัขจรจัด ที่รองรับสุนัขได้มากถึง 1,000 ตัว และบริการทำหมันฟรีอย่างต่อเนื่อง **ซึ่งผลให้เทศบาลอำเภอเกาะสมุย ได้เป็นอำเภอปลอดโรคพิษสุนัขบ้าแห่งแรกในภาคใต้ และเป็นอำเภอที่ 2 ของประเทศไทยอีกด้วย** และในส่วนของการติดต่อที่พบป่วยในพื้นที่เกาะสมุยอีกโรค ก็คือโรคไข้เลือดออก ซึ่ง อสม.อัญญารัตน์ เอง ก็ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน **“โครงการรณรงค์ป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก โรคชิคุนกุนยา และโรคติดเชื้อไวรัสซิกา”** กับภาคีเครือข่ายในชุมชน โดยอาศัยการดำเนินงานตาม **“หลักการ 3 สร้างพิชิตยุงลาย”** อันได้แก่ สร้างแรกคือ **สร้างความรอบรู้สู่ชุมชน** ทีมภาคีเครือข่ายมีการลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อประชาสัมพันธ์ ให้สุชศึกษา และชุดข้อมูลที่ถูกต้องแก่คนในชุมชน เพื่อทำให้คนในชุมชนเห็นถึงความสำคัญในเฝ้าระวัง และป้องกันโรค รวมถึง

เกิดความตระหนักในการดูแลพื้นที่บริเวณรอบที่อยู่อาศัยให้สะอาด และไร้ซึ่งแหล่งเพาะพันธุ์ของพาหะนำโรคอยู่เสมอ สร้างที่สองคือ **สร้างนิสัยให้ทำเป็นประจำ** ผ่านมาตรการชุมชนที่ประกาศใช้ร่วมกันทั้งชุมชนเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2554 ซึ่งเมื่อพบเจอลูกน้ำยุงลายที่บ้านใครจะมีมาตรการ 3 ขั้นตอน คือ ตักเตือน (ไม่เกิน 3 ครั้ง) ปรับเป็นเงิน (50 บาทต่อหลังคาเรือน/แต่หากเป็น อสม. คกก.ชุมชน สมาชิกผู้แทนเทศบาล จะถูกปรับ 100 บาทต่อหลังคาเรือน) พิจารณาบทลงโทษอื่น (ผ่านการทำรายงานและนำเข้าเสนอที่ประชุม คกก.ชุมชน) และสร้างที่สามคือ **สร้างความยั่งยืน** ในพื้นที่ตำบลหน้าเมืองจะมีการลงพื้นที่สำรวจ ติดตาม ลูกน้ำยุงลายโดย อสม. และเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอในทุกสัปดาห์ โดยจะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำวิเคราะห์หาค่า CI และ HI ในแต่ละพื้นที่เพื่อวางแผนการดำเนินงานและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาในแต่ละพื้นที่ต่อไป ซึ่งจากผลการดำเนินงานดังกล่าว ทำให้พื้นที่ตำบลหน้าเมือง มีจำนวนผู้ป่วยใช้เลือดออกกลดลงต่อเนื่องในทุกปี **และในปี พ.ศ. 2565 พื้นที่ตำบลหน้าเมือง ไม่พบผู้ป่วยใช้เลือดออกแม้แต่รายเดียวในพื้นที่**

“เครือข่ายรวมใจ ปัญหาไถยยอมผ่านพ้น”

แม้พื้นที่ตำบลเกาะสมุย จะมีความหลากหลายในหลายมิติ แต่ **อสม. อัญญารัตน์** และทีมงานภาคีเครือข่าย ก็ยังคงทำงานด้านสุขภาพเชิงรุกอย่างหนักและต่อเนื่อง โดย **อสม. อัญญารัตน์** เป็นที่รัก เคารพ และเชื่อถือของคนในชุมชนอย่างมาก เนื่องจาก อสม.อัญญารัตน์ เป็นคนที่มีจิตอาสาสูง มีภาวะความเป็นผู้นำ อธิษฐานดี มีความรู้ ความเสียสละ และความพร้อมที่จะทำทุกอย่างเพื่อให้ชุมชนพัฒนาไปข้างหน้า และด้วยจุดแข็งในการเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนนี้เอง ปัญหาที่ยากที่สุดในเกาะสมุย อย่างการทำงานร่วมกันของภาครัฐและเอกชน จึงไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อในพื้นที่เลย เนื่องจากทุกภาคส่วนของเกาะสมุยพร้อมทำงาน **“แบบไร้รอยต่อ”** และมีการพูดคุยถึงปัญหา รวมถึงกำหนดทิศทางที่ต้องการจะเดินไปร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป้าหมายเดียว คือ การพาสมุยกลับไปเปิดเมืองให้ได้ และให้ประชาชนในพื้นที่ปลอดภัยไร้ซึ่งโรคติดต่อ รวมถึงพาสมุยกลับไปเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลกอีกครั้ง ด้วยผลงาน ความสามารถ และความเป็นจิตอาสาของ อสม.อัญญารัตน์ ที่สามารถทำให้หลายคนเห็นว่า หากมุ่งมั่น ตั้งใจ ทำหน้าที่ของตนเองเพื่อส่วนรวม ผลลัพธ์ที่ออกมาสามารถประสบความสำเร็จได้ไม่ว่าในเรื่องใดก็ตามนั้น ถือเป็นจุดสำคัญที่สามารถนำไปต่อยอดในการสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพ มีความรู้ ความเข้าใจ และจิตอาสาที่พร้อมปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อดูแลคนในชุมชนได้อีกในอนาคต และรวมถึงการทำงานร่วมกันของภาครัฐและเอกชน **“แบบไร้รอยต่อ”** ก็สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับทุกเหตุการณ์ ไม่ใช่เพียงแค่ในกรณีของโรคติดต่อเท่านั้น หากสามารถนำทั้งหมดที่กล่าวมาต่อยอดจนเกิดผลลัพธ์แบบที่หวังแล้ว เชื่อเหลือเกินว่า ระบบสุขภาพภาคประชาชนที่มีกลไกหลักเป็น อสม. จะสามารถพัฒนา และยกระดับขึ้นไปได้อีกในหลายมิติเลยทีเดียว